

Satranç

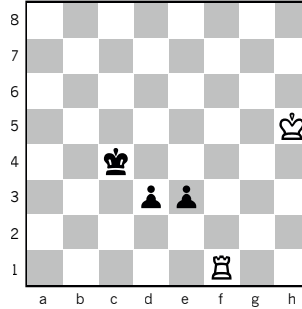
Kıvanç Çefle [btsatranc@tubitak.gov.tr]

Oyuncuların Etütçüsü: Ladislav Prokes

Bu yazımızda kendisinden söz edeceğimiz Çek kurgucu ve Uluslararası Usta Ladislav Prokes (1884-1966), bütün zamanların en verimli etütçülerinden biri. Etüt severlerin önemli başvuru kaynaklarından olan Harold van der Heijden Veri Tabanı'nda 1.100 dolayında etüdü bulunuyor. Onu oyuncuların gözdesi yapan ise yapıtlarının sadeliği, kısa ama çarpıcı oluşları ve pratik oyunlara da uyarlanabilir fikirler içermesi. Kendisi ayrıca ünlü "Prokes manevrası" ile de kurgu dünyasında tanınıyor. Önce gelin Prokes manevrasına bakalım:

Diyagram 1

L. Prokes - *Schackvarlden*, 1939

Beyaz oynar ve berabere kalır.

Çözüm:

1. Şg4 e2!

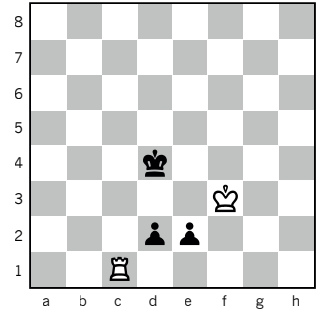
1...d2 2. Şf3 Şd3 3. Ka1! e2 4. Ka3+ Şc2 5. Ka2+ Şc1 6. Ka1+ Şb2 7. Şxe2=

2. Kc1+ Şd4

2...Şb3 3. Şf3 d2 4. Kb1+ Şc2 5. Şxe2=; 2...Şd5 3.Şf3 d2 4. Kc5+ Şxc5 5. Şxe2=

3. Şf3! d2 (Diyagram 2).

Diyagram 2

Beyaz açısından son derece kritik bir durum. İkinci yataya kadar ilerlemiş iki bitişik piyon var ve üstelik bunlardan biri kaleyi alarak vezir çıkmakla tehdit ediyor.

Bu yüzden beyaz şimdi 4. Şxe2 oynayamıyor çünkü 4...d2xc1=V var.

4. Kc4+!!

İşte Prokes manevrası! 4...d2xc1=V, 4...d1=V ya da 4...e1=V hamlelerinin önlemenin tek yolu, kalenin şah çekerek kendini feda etmesi.

4...Şd3! 5. Kd4+! Şxd4 6. Şxe2

Şc3 7. Şd1 Şd3 pat. Prokes'in net, öğretici ve çarpıcı etütlerinin birkaç tipik örneğiyle yazımızı sürdürüleceğiz.

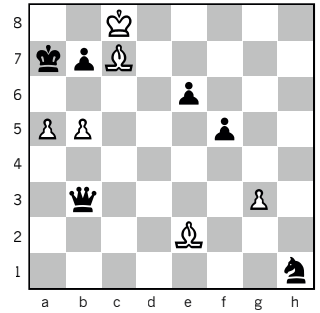

Diyagram 4

L. Prokes

Prace, 1949

Dördüncülük Ödülü

Beyaz oynar ve berabere kalır.

Pozisyonu incelediğimizde tahtanın bir köşesine yerleşmiş at dikkatimizi çekiyor.

“Acaba kurgucu neden atı buraya koymuş?” diye kendimize sormadan yapamıyoruz.

Çözüm:

1. b6+ Şa8 2. a6

Tehdit 3. axb7#

2...Vd5!

2...bxa6? 3. Fxa6 ve beyaz kazanır.

3. Fc4 Vc6 4. Fb5 Ve4

Vezirin h1-a8 diyagonalini terk etme şansı yok.

5. Fd3 Vf3 6. Fe2 Vg2 ve hamle tekrarıyla beraberliğe gider. Bu arada, h1'deki atın önemi de anlaşılıyor:

Eğer bu at olmasaydı vezir h1 karesine giderek filin saldırılarından kurtulabilirdi.

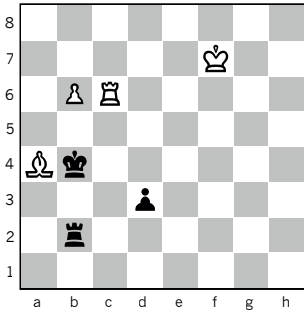
Ladislav Prokes (1884-1966)

Diyagram 3

L. Prokes

Duras Jübile Turnuvası, 1943

İkincilik Ödülü

Beyaz oynar ve kazanır.

Çözüm:

1. b7!

Şimdi birbirine paralel iki ana varyant karşımıza çıkıyor:

a) 1...Şa5 (1...Şxa4 2. Ka6+) 2. Fb5!

Kxb5 3. Kc5! Kxc5 4. b8=V+-.

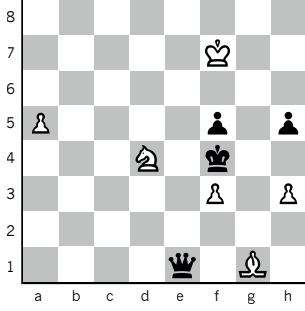
b) 1...Şa3 2. Fb3 Kxb3 3. Kc3! Kxc3

4. b8=V+- .

Her iki varyanta da aynı taktik motifin kullanıldığı okurların dikkatini çekecektir. Bunlara “eko varyantlar” deniyor. Bu arada, sonunda beyaz vezir çıkmayı başarmış olsa da kazanca giden yol hâlâ çok çetin. Çünkü, bilindiği üzere Şah+vezir/Şah+kale finallerini kazanmak (özellikle 50 hamle kuralı dâhilinde) çok zordur. Kaldı ki burada siyahın bir de piyonu var. Ancak, zor da olsa, teori bize hem “a” hem de “b” varyantlarında ortaya çıkan konumda beyazın kazanacağını söylüyor.

Diyagram 5

L. Prokes
Sydsvenska Dagbladet
Snallpasten, 1911

Beyaz oynar ve kazanır.

Çözüm:

1. Fh2+ Şg5 2. Fg3! Vxa5

Siyahın e5 karesini kontrol etmesi gerekiyor. Diğer seçenekler daha çabuk kaybettirir: 2...Ve3 3. h4+ Şh6 4. Axf5+; 2...Vxg3 3. f4+ Vxf4 4. Ae6+; 3...Şh6/h4 4. Axf5+; 3...Şxf4 4. Ae2+).

3. Ae6+ Şh6 3. Ff4+ Şh7

5. Af8+ Şh8 6. Fe5+ Vxe5

7. Ag6+ Şh7 8. Axe5 ve kazanır.

“Çatal” fikrinden en üst düzeyde yararlanılan güzel bir etüt.

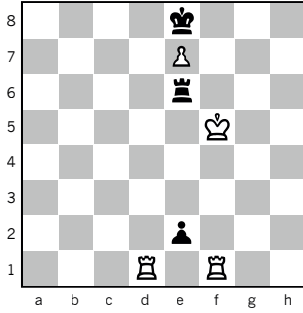
Ayın Soruları

Kendi kendinize çözmeniz için size Prokes’in üç etüdünü sunuyoruz. Bunlar çözümü kısa ve çarpıcı fikirlere dayanan tipik Prokes yapıtları. Hoşunuza gideceğini umuyoruz.

Diyagram 6

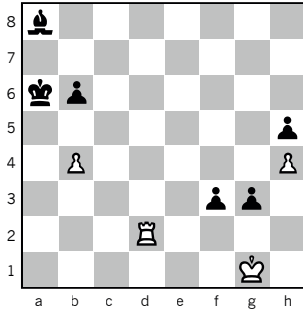
L. Prokes
Ceskoslovensky Sach, 1938

Beyaz oynar ve kazanır.

Diyagram 7

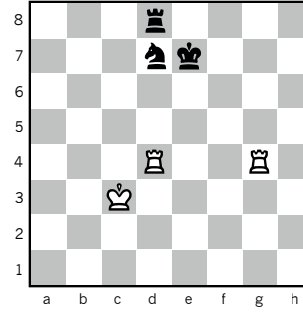
Tijdschrift v.d. KNSB, 1938

Beyaz oynar ve berabere kalır.

Diyagram 8

Narodni Prace
1940

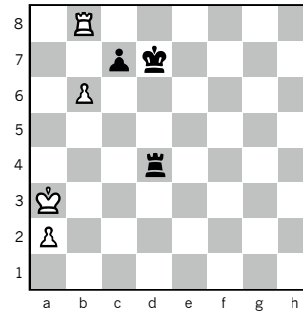

Beyaz oynar ve kazanır.

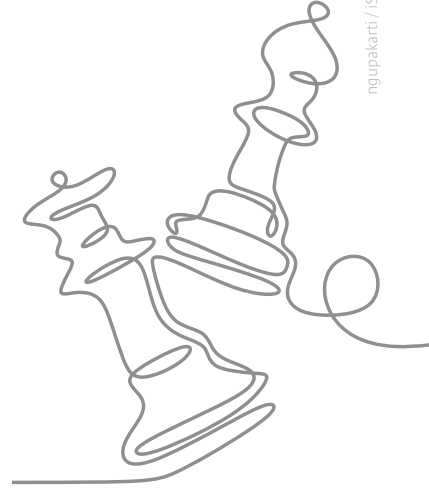
Geçen Ay Sorulan Etüdün Çözümü

Diyagram 9

Joseph Moravec
Leipziger Neueste
Schachnachrichten, 1937

Beyaz oynar ve kazanır.

Hatırlarsanız bu etütte “Loman hamlesi” fikrinin ele alındığını belirtmiştik.

Çözüm:

1. Kd8+ !

1. b7? Şc6=

1...Şxd8 2. b7 Kb4! 3.

Şxb4 c5+

Siyah Loman hamlesiyle beraberliği kurtarmaya çalışıyor.

4. Şb5! Şc7

Ama şimdi Moravec’in yeniliği devreye giriyor:

5. Şa6! Şb8 6. Şb6 c4 7. a4

c3 8. a5 c2 9. a6 c1=V 10.

a7#